

wobei in Eleganz und Elend, die Rede über dem Begriff Eleganz war, welches als ein fluides, relatives Konzept dargestellt wird. Glück- und Unglücksfälle des 19. Jahrhunderts (Donauschimpffahrt, Überschwemmungen, Stadtbrand) standen im Mittelpunkt der dritten Abteilung, Glück und Unglück, wobei die Beziehung der Menschen mit den Tieren im Fokus der vierten Abteilungen.

Die Publikation ist hilfreich nicht nur für Historiker der Doppelmonarchie, sondern auch für Kulturhistoriker, Antropologen und auch für das breite Publikum. Die Vielfalt der Themen, welche von den Autoren erforscht wurden, und die Ausstellung, die von Instituten der Eberhard Karls Universität organisiert war, bereichern die wissenschaftliche Welt und die Erkenntnisse über das Stadtleben, Presse und Zirkulation von Waren im 19. Jahrhundert

Maria-Daniela Stanciu

Elis Pleșa, *Gheorghe Gheorghiu-Dej. Cultul personalității (1945–1965)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, 345 p.

În forme, grade și modalități concrete de manifestare, *cultul personalității* liderului politic excepțional a constituit o trăsătură definitorie pentru ceea ce Martin Malia a definit drept „partocrațiile ideocratice” ale zbcuciatului secol al XX-lea – fie că vorbim despre Germania nazistă, despre Italia fascistă, despre prima țară din lume unde un partid al revoluționarilor de profesie a preluat puterea ori despre marionetele alese de Stalin după 1945 pentru a stăpâni cele șapte state din Europa Centrală și Răsăriteană care aveau să compună, după 1948–1949, așa-numitul „lagăr socialist”.

Concept profund anti-marxist, formal repudiat de către Nikita S. Hrușciiov în noaptea de 25–26 februarie 1956, dar simultan puternic manipulat și instrumentat ideologic de către elita post-stalinistă de la Moscova, *cultul personalității* s-a manifestat aproape neîntrerupt în cultura politică bolșevică, începând cu momentul morții lui Lenin, survenită în luna ianuarie a anului 1924, și sfârșind odată cu însuși regimul sovietic în 1991. Volumele și studiile datorate unor autori de primă mărime din sfera sovietologiei internaționale, precum Robert C. Tucker, Nina Tumarkin, Sarah Davies, James Harris, Erik van Ree, Graeme Gill, Mark Edele, Jan Plamper ori David Brandenberger, descriu, interpretează și demonstrează cu prisosință această durabilă dar schimbătoare, paradoxală, și – în fond – stranie realitate.

Cea mai recentă contribuție a cercetătoarei Elis Pleșa se înscrie în categoria acelor demersuri istoriografice demistificatoare, capabile să ofere informații și interpretări noi asupra nu doar a ceea ce a fost și cum a fost omul, cultul și

personalitatea, cât mai ales *regimul* Gheorghe Gheorghiu-Dej – un regim politic împotriva căruia s-au scris, de pe pozițiile anti-comunismului civic post-decembrist, judicioase rechizitorii, dar care, ca temă de cercetare în sine, continuă încă să rămână un șantier deschis.

În aparență, cartea urmează coordonatele unei investigații tipice consacrate nu doar mecanismelor, ci și formelor de asamblare, manifestare și difuzare a cultului personalității conducătorului unui sistem politic monopartinic de tip comunist într-una dintre societățile est-europene postbelice aflate în sfera de dominație a URSS. În esență însă, Elis Pleșa reușește să realizeze o biografie politică exemplară a unui electrician român, muncitor feroviar, pușcăriaș politic vreme de 11 ani sub „regimul burghezo-moșieresc” care, după 1945 însă, numai și numai grație lui Stalin, a reușit să devină – fără a urma vreodată un stagiul cominternist de îndoctrinare politică – unul dintre dictatorii comuniști cei mai fideli liniei staliniste în cadrul sistemului socialist mondial. Inutil de menționat că a fost și unul dintre cei mai longevivi slujitori ai ideilor și practicilor politice ale celui căruia îi datora întreaga devenire.

Bolșevismul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost unul ideologic, dar și instinctual deopotrivă. În închisoare, „Problemele leninismului”, „Cursul scurt de istorie a Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice”, respectiv „Scurta biografie” a tovarășului Stalin îi vor fi fost lecturile formative de căpătâi; în tot cazul, Gheorghiu-Dej a fost un *true believer*. Odată evadat din închisoare în vara anului 1944, până la eliminarea adversarilor imediați, Dej nu a ezitat să mimeze consensul cu ceilalți membri ai conducerii PCR pentru a-și atinge scopurile personale. A fost un politician și machiavelic și „bizantin”, un posedat ideologic și un *realpolitiker* în același timp, uneori forțat de împrejurări, alteori silit de ele. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost artizanul bolșevizării integrale a Republicii Populare Române, pentru ca, după mai bine de un deceniu, același arhitect al utopiei să pozeze, opunându-se în fapt destalinizării în plan intern, într-un promotor al unei desovietizări înclinată către o presupusă „linie națională”.

Incursiunea pe care o propune Elis Pleșa în biografia politică a omului Gheorghiu-Dej este una fascinantă, în măsură să lumineze o serie de aspecte controversate și chiar tenebroase nu doar din trecutul său de ilegalist, ci și din lupta pentru putere care s-a desfășurat la vârful PMR pe parcursul anilor '50. Lucrarea urmează cu minuțiozitate punctele nodale ale vieții și activității lui Dej – greva muncitorilor ceferiști din 1933, actul de la 23 august 1944, lichidarea lui Ștefan Foriș, înlăturarea „grupului” Ana Pauker – Vasile Luca, pedepsirea contestatarilor Miron Constantinescu și Iosif Chișinevschi în 1957, îndepărtarea, în 1958, a grupului „fracționist” Constantin Doncea etc. – descriind nu doar episoadele în sine, ci și maniera în care ele au fost instrumentate ulterior de

propaganda politică în scopul preamării primului dictator comunist român. În egală măsură, cartea probează calitățile unui istoric competent, avizat să formuleze interpretări judicioase în raport cu o gamă variată de surse, între care se disting, alături de cea mai recentă literatură de specialitate, și o serie de fonduri arhivistice anterior insuficient explorate. În mod cert, contribuția pe care i-o datorăm lui Elis Pleșa va deveni un punct de reper de neocolit în ceea ce privește înțelegerea nu doar a cultului personalității, ci și a „vieții și timpurilor” lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Felician Velimirovici

Mara Mărginean, *Ferestre spre furnalul roșu. Urbanism și cotidian în Hunedoara și Călan (1945–1968)*, Ed. Polirom, Iași, 2015, 342 p.

Implementarea stringentă a concepțiilor socialist-comuniste și integrarea societății românești într-un spațiu proletar impunea imperativ lansarea grabnică a unui plan de industrializare urbanistică a României. În volumul recenzat, Mara Mărginean expune analitic, chiar într-o manieră minuțioasă, geneza și dezvoltarea siderurgiei hunedorene, în speță orașele Hunedoara și Călan împreună cu localitățile aparținătoare, între 1945 și 1968, având ca rezultat urbanizarea habitatelor prin prisma socialismului sovietic. Necesitatea dezvoltării unor areale administrative coagulate în jurul unor coloși industriali a reprezentat pentru puterea politică nu doar o soluționare optimă a problematicii mediului locativ, aferent forței de muncă, ci și un real instrument de control social.

Cercetând un vast și diversificat fond bibliografic, compus din fondul arhivistic al diferitelor instituții implicate și beneficiind de sprijinul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Mara Mărginean, cercetător postdoctoral al Academiei Române, dezvoltă scriptic un volum remarcabil, structurat în două părți, fiecare a câte patru capitole, ce creionează atât organizarea spațiului urban, cât și aspecte inedite din viața cotidiană în arealul siderurgic hunedorean.

Pornind de la premisa unei coincidențe dintre spațiul temporal studiat și perioada de progres economic-social al socialismului sovietic, cartea propune deconspirarea a trei afirmații retorice aferente urbanizării industriale a Hunedoarei. În primul rând, se verifică edificarea asupra relației dintre autoritățile centrale sau locale și reprezentanții profesiilor implicate în procesul de construcție urbană; în al doilea rând, se cercetează în ce măsură comunitățile urbane vor interveni în modificarea proiectului propus de stat; și, nu în